

مالکیت فکری چه آثار حقوقی در پی خواهد داشت؟

مطمئناً در دنیای پرتلاطم امروزی، یکی از موضوعاتی که می تواند جوامع بشری را از اختلافات شخصی و جمعی در امان بدارد...

مطمئناً در دنیای پرتلاطم امروزی، یکی از موضوعاتی که می تواند جوامع بشری را از اختلافات شخصی و جمعی در امان بدارد، آشنایی با حقوق متقابل افراد با یکدیگر و قانون است؛ است که مهمترین اثر این آشنایی و آگاهی را می توان در پیشگیری از وقوع بسیاری از مشکلات حقوقی دانست؛ بنابراین، امروز تلاش داریم تا موضوع مالکیت فکری را بررسی کنیم.

حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی یا هنری یا مالکیت ادبی و هنری معروف به حق مؤلف یا حق تکثیر، حق اختراع، حقوق صنعتگران نسبت به نام، علائم تجارتي و صنعتی و اسرار تجاری معروف به مالکیت تجارتي و صنعتی، از انواع مالکیت های فکری محسوب می شود.

زمانی که از عبارت مالکیت استفاده می شود، نخستین مفهومی که به ذهن متبادر می شود، نموده های عینی و فیزیکی آن مثل پول و زمین است.

این موضوع در حالی است که در عصر دانایی محور می شود، در قوانین کشورهای مختلف دنیا، گونه ای از مالکیت، مورد شناسایی قرار گرفته است که الزاماً نمود عینی و خارجی ندارد بلکه غیر ملموس است اما به مالک اثر حق می دهد که از آثار مالی و معنوی آن بهره مند شود.

حق مالکیت نتیجه مستقیم کار فکری انسان است و در اثر مصرف از بین نمی رود و به راحتی عرضه می شود و قابل تکثیر است. این حق به دلیل برخورداری از خصایص ویژه، باید در قالب ویژه ای تعریف شود و مورد حمایت قانونگذاران قرار گیرد.

نخستین بار در سال 1690 جان لاک، در دو رساله خود، مالکیت یک اثر هنری را به مولف آن نسبت داد، و با پیشرفت صنعت چاپ و حمایت از مولفان در مقابل چاپ غیرمجاز، نخستین قانون به نام قانون The Statute Anne در سال 1710 میلادی در پارلمان انگلیس وضع شد و نخستین بار، اصطلاح مالکیت فکری intellectual property در اکتبر سال 1845 در دادگاه ماساچوست در مورد قضیه ثبت اختراعات Davoll Brown و شرکایش به کار برده شد و به صورت عملی مورد حمایت قانونگذار قرار گرفت.

در نهایت پس از انتقال اتحادیه بین المللی حمایت از مالکیت فکری از برن به ژنو در سال 1967، طی یک معاهده، این اتحادیه به یکی از نمایندگی های زیرمجموعه سازمان ملل متحد تبدیل شد و به سازمان حمایت از مالکیت فکری تغییر نام داد.

این موضوع که یک حق چه زمانی ایجاد می شود و از چه زمانی مورد حمایت قانونگذار قرار می گیرد، دو مقوله جداگانه است چون پس از ایجاد شدن حق، آثاری بر آن مترتب می شود اما برای اینکه در مقام اثبات این آثار برآییم، باید تشریفات قانونی مدنظر قانونگذار را رعایت کنیم.

در خصوص مالکیت فکری باید گفت که ابتدا، پدیده ای مانند یک قطعه شعر، یک قطعه موسیقی یا محتوای یک کتاب در ذهن صاحب آن خلق و سپس ارایه می شود. این پدیده، ارزش مادی ملموس ندارد بلکه عقلاً به آن اعتبار مالی داده اند و برای آن، ارزش داد و ستد قائل شده اند.

در عرف، یک پدیده فکری قبل از ثبت، معامله می شود، اگر قائل به این باشیم که تا زمانی که اختراع، ابداع، ابتکار و ... ثبت نشود، حق مالکیت محقق نمی شود، مشکلات زیادی در خصوص مشروعیت یا عدم مشروعیت معامله پدیده های فکری قبل از ثبت پیش می آید. همچنین قبل از ثبت توسط خالق اثر، امکان ارایه وجود دارد و شخص دیگری این امکان را می یابد که با کپی آن اثر، زودتر از خالق آن اقدام به ثبت کند و موجب تضییع حقوق صاحب آن اثر شود.

بنابراین به نظر می‌رسد باید فائل به این موضوع باشیم که پس از خلق، وجود یک اثر فکری محقق می‌شود اما تا زمانی که ثبت نشود، مورد حمایت قانونگذار قرار نمی‌گیرد که نمونه مشابه آن در قوانین جاری نیز موجود است.

به طور مثال قانون مدنی مقرر می‌دارد بیع با ایجاب و قبول محقق می‌شود و بنابراین، در صحت معامله با سند عادی شکمی وجود ندارد اما مواد 10، 47 و 48 قانون ثبت مقرر می‌کند دولت کسی را مالک می‌شناسد که سند رسمی مالکیت به نام وی صادر شده باشد.

مالکیت فکری فقط شامل اختراع، ابتکار و ابداع نمی‌شود، و قانونگذار برای صاحبان برخی علائم، نشان‌ها و طرح‌ها نیز نوعی مالکیت معنوی در نظر گرفته است که به استفاده و کننده از آن حق انحصاری می‌دهد. به طور مثال علامت‌های تجاری، طرح‌های صنعتی، نشان مبدأ جغرافیایی و مدل‌های مصرفی تحت حمایت قانونگذار هستند.

مالکیت فکری پدیده‌ای نو است که ارزش اقتصادی آن در بعضی از موضوعات، فراتر از اموال مادی است. به طور مثال 97 درصد سرمایه شرکت مایکروسافت مربوط به مالکیت فکری است و فقط سه درصد سرمایه آن از اموال مادی ناشی می‌شود.

با توجه به این موضوع و نظر به اینکه در عصر کنونی، آثار ناشی از افکار انسان‌ها، مهم تلقی شده و دارای ارزش اقتصادی و داد و ستد بوده، لذا نیاز است قانونگذار علاوه بر تصویب قانون، با تدوین آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های متعدد، به جزییات این مقوله بپردازد و از تشننت رویه قضایی و اداری پرهیز شود تا مردم با احساس امنیت و آرامش خاطر بیشتری، برای خلق آثار فکری، وقت صرف کنند.